

Załączniki do rozporządzenia
Ministra Sportu i Turystyki
z dnia ..... (poz. ....)

Załącznik nr 1

PROGRAM SZKOLENIA OGÓLNEGO DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych (w tym ćwiczeń) / dni zajęć praktycznych
1	Historia Polski	Podstawowe wiadomości z historii Polski.	8 godz.
2	Podstawowe wiadomości o górach Europy i świata	Przegląd masywów i pasm górskich wszystkich kontynentów ze szczególnym uwzględnieniem gór Europy.	4 godz.
3	Geografia turystyczna Polski	Ogólna charakterystyka położenia geograficznego i środowiska przyrodniczego. Krainy geograficzne i krajobrazy Polski, naturalne i przekształcone. Ogólna charakterystyka gospodarki Polski i zagadnienia demograficzne. Podział administracyjny. Charakterystyka ważniejszych regionów turystycznych. Mniejszości narodowe i religie. Religioznawstwo	13 godz.
4	Geografia turystyczna gór Polski	Podział geograficzny, morfologiczny i turystyczny gór Polski. Charakterystyka środowiska geograficznego oraz topografia najważniejszych grup górskich. Klimat i wody. Główne szlaki turystyczne.	8 godz.
5	Historia kultury w Polsce	Historia architektury w Polsce. Charakterystyczne cechy poszczególnych stylów architektonicznych w ich rozwoju historycznym, rozmieszczenie obiektów reprezentujących poszczególne style na mapie zabytków. Najważniejsze muzea polskie. Zabytki piśmiennictwa polskiego w zbiorach muzealnych. Najciekawsze dzieła malarstwa europejskiego w polskich zbiorach muzealnych. Malarstwo polskie - główne kierunki i przedstawiciele. Współczesna sztuka polska w zbiorach muzealnych. Ochrona dóbr kultury, jej formy prawne i organizacyjne. Kultura i sztuka ludowa. Główne regiony etnograficzne.	16 godz.
6	Góry w kulturze polskiej	Góry w literaturze pięknej, twórczości plastycznej i muzycznej. Kultura ludowa, jej główne przejawy i cechy. Wydawnictwa o tematyce górskiej: mapy, monografie, albumy, przewodniki, czasopisma.	6 godz.
5	Ochrona przyrody i środowiska w Polsce	Podstawy programowe i prawne ochrony przyrody. Formy ochrony przyrody w Polsce. Krajowy system obszarów chronionych, międzynarodowe formy i systemy obszarów chronionych w Polsce. Zagrożenia środowiska przyrodniczego, w tym związane z zagospodarowaniem i ruchem turystycznym. Podstawowe pojęcia ekologii. Różnorodność biologiczna Polski – podstawowe pojęcia, stan, zagrożenia. Zasady ruchu turystycznego w lasach i na obszarach	6 godz.

		chronionych, bezpieczeństwo przeciwpożarowe w lasach. Formy (rodzaje) turystyki sprzyjające ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu środowiska przyrodniczego.	
6	Zagadnienia ochrony obszarów górskich	Górskie parki narodowe, parki krajobrazowe i wybrane rezerваты przyrody - funkcje, znaczenie, zagrożenia. Wrażliwość ekosystemów górskich na zagrożenia i sposoby przeciwdziałania.	4 godz.
7	Turystyka w Polsce	Podstawowe pojęcia z zakresu turystyki wg terminologii Światowej Organizacji Turystyki. Wartości społeczne, zdrowotne, wychowawcze i gospodarcze turystyki. Podstawowe pojęcia z zakresu krajoznawstwa. Pionierzy turystyki i krajoznawstwa. Zarys historii turystyki w Polsce na tle krajów europejskich. Organizacja turystyki w Polsce: administracja rządowa i samorządowa, organizacje społeczne, izby gospodarcze, przedsiębiorstwa i biura turystyczne. Historia i organizacja przewodnictwa turystycznego.	5 godz.
8	Historia i organizacja turystyki górskiej w Polsce	Historia poznania gór i turystyki górskiej, alpinizmu, przewodnictwa i ratownictwa górskiego. Wybitni polscy znawcy gór i turystyki górskiej. Polacy w górach świata. Organizacja turystyki górskiej, alpinizmu i ratownictwa górskiego.	4 godz.
9	Metodyka i etyka przewodnictwa	Dydaktyka przekazu przewodnickiego. Kultura osobista, etyka i moralność przewodnika. Kultura uprawiania turystyki. Słowo jako narzędzie pracy przewodnika. Opanowanie języka polskiego i jego kultura, słownictwo, przykłady najczęstszych błędów językowych. Metodyka prowadzenia wycieczek autokarowych. Posługiwanie się mikrofonem w autokarze, pomieszczeniu zamkniętym i na wolnym powietrzu. Orowadzanie grupy wycieczkowej w terenie otwartym i w pomieszczeniach zamkniętych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów sakralnych, muzealnych, cmentarzy i miejsc martyrologii. Problematyka wycieczek szkolnych, oddziaływanie wychowawcze na dzieci i młodzież. Orowadzanie wycieczek osób niepełnosprawnych i grup specjalnych.	9 godz.
10	Zasady letniej i zimowej turystyki górskiej	Sprzęt i ekwipunek turystyczny. Zasady znakowania szlaków turystycznych. Odznaki turystyczne: GOT i GON. Metodyka prowadzenia grupy wycieczkowej w terenie górskim na szlakach łatwych i trudnych. Orientacja w terenie. Posługiwanie się mapą i kompasem.	7 godz.
11	Ogólne zasady bezpieczeństwa w turystyce	Ogólne zasady bezpieczeństwa w prowadzeniu wycieczek. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach, m.in.: resuscytacja, tamowanie krwotoków, unieruchamianie złamań. Podstawowy skład apteczki przewodnika.	11 (4) godz.
12	Bezpieczeństwo w górach	Charakterystyczne cechy klimatu górskiego. Rodzaje zagrożeń występujących w górach. Prowadzenie grupy wycieczkowej w warunkach ekstremalnych (mgła, burza, noc, oblodzenie, zabłądzenie itp). Stan zdrowia turysty, przygotowanie kondycyjne, przeciwwskazania do uprawiania turystyki górskiej. Aklimatyzacja, choroba górską - jej objawy, zapobieganie i leczenie. Improwizowany sprzęt transportowy i transport poszkodowanego. Wzywianie pomocy w górach. Podstawowe zasady asekuracji w terenie eksponowanym.	16 godz.
13	Podstawowe przepisy prawne	Ustawa o usługach turystycznych, rozporządzenie w sprawie przewodników górskich oraz inne przepisy.	6 godz.

	w turystyce	Umowy w turystyce, ich rodzaje, prawa i obowiązki stron. Umowy biur podróży z klientami i z przewodnikiem. Stosunek prawny przewodnik górski – uczestnik wycieczki. Podstawy prawne zatrudniania przewodników górskich (umowa o pracę, umowa o dzieło, umowa zlecenia). Odpowiedzialność prawna przewodnika górskiego: karna, cywilna i służbowa. Przepisy związane z ruchem osobowym: meldunkowe, celne, graniczne i drogowe. Ubezpieczenia turystyczne.	
14	Wybrane zagadnienia z psychologii i socjologii	Psychologia i socjologia grupy wycieczkowej. Przewodnik jako kierownik zespołu. Opis pożądanej sylwetki, cech psychofizycznych i walorów osobistych przewodnika. Zasady organizacji i kierowania zespołami ludzkimi, systemy komunikacji, grupy nieformalne. Sposoby nawiązywania kontaktu z grupą. Psychologia młodzieży. Znużenie fizyczne i psychiczne, sposoby zapobiegania. Metody rozwiązywania konfliktów w grupie turystycznej oraz zapobiegania i likwidacji negatywnych zjawisk występujących w turystyce. Kształtowanie postaw proekologicznych u organizatorów i uczestników ruchu turystycznego.	8 godz.
15	Zajęcia praktyczne	Zajęcia odbywają się w formie ćwiczeń w terenie i wycieczek szkoleniowych. W ramach zajęć praktycznych, 2 do 5 dni wycieczkowych polega na samodzielnym przeprowadzeniu przez uczestników szkolenia wybranych odcinków tras pod kierunkiem instruktora, o którym mowa w art. 24 ust. 3 pkt 1 lit. b ustawy . Wycieczki obejmują w swoim programie także zagadnienia z zakresu zajęć teoretycznych, w szczególności z następujących przedmiotów: 1) Zasady letniej i zimowej turystyki górskiej; 2) Bezpieczeństwo w górach.	od 5 do 8 dni
		OGÓLEM	131 (4) godz. + 5-8 dni

Załącznik nr 2

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO DLA KANDYDATÓW
NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH III KLASY**

- CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA DLA PRZEWODNIKÓW BESKIDZKICH

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych (w tym ćwiczeń) / dni zajęć praktycznych
1	Historia Beskidów na tle historii Polski	Wybrane wiadomości z historii Polski istotne dla historii regionu. Ważniejsze wydarzenia w historii Beskidów. Archeologia, osadnictwo, problematyka społeczna, kulturalna, gospodarcza, narodowościowa. Ważne wydarzenia historyczne. Ważniejsze wydarzenia z historii współczesnej. Historia miast i miejscowości. Beskidy w okresie II Rzeczypospolitej i II wojny światowej. Odbudowa ze zniszczeń wojennych. Ważniejsze postacie historyczne, miejscowości i obiekty z nimi związane.	30 godz.
2	Środowisko przyrodnicze Beskidów i jego ochrona	Szczegółowa charakterystyka środowiska geograficznego. Charakterystyka parków narodowych i krajobrazowych oraz wybranych rezerwatów przyrody. Ciekawostki przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Obszary szczególnie zagrożone masowym ruchem turystycznym.	20 godz.
3	Kultura i sztuka Beskidów	Historia kultury i sztuki Beskidów. Wpływ kultury Beskidów na kulturę narodową. Zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Obiekty architektury współczesnej. Muzea, instytucje naukowe i kulturalne (wiadomości o zbiorach i zasadach zwiedzania). Literatura, plastyka i muzyka. Wybitni twórcy dawni i współcześni. Prasa i wydawnictwa regionalne.	10 godz.
4	Etnografia i kultura ludowa Beskidów	Kultura ludowa, strój i obrzędy. Budownictwo drewniane, ośrodki przemysłu i rzemiosła ludowego. Skanseny, muzea i izby regionalne.	5 godz.
5	Topografia i geologia Beskidów	Szczegółowa topografia Beskidów, układ grzbietów górskich i dolin rzecznych, przebieg działów wodnych. Budowa geologiczna Beskidów	35 godz.
6	Komunikacja i zagospodarowanie turystyczne Beskidów	Szlaki turystyczne, baza noclegowa, koleje linowe, wyciągi narciarskie, układ komunikacyjny, linie kolejowe i szosy, dojazdy i parkingi, panoramy z punktów widokowych. Ważniejsze obiekty przy trasach dojazdowych.	10 godz.
7	Zasady bezpieczeństwa prowadzenia wycieczek w Beskidach	Wyposażenie przewodnika w górach. Obszary Beskidów o szczególnym, sezonowym lub stałym, podwyższonym ryzyku. Szlaki sezonowo niedostępne. Podstawy meteorologii. Przewidywanie pogody w warunkach beskidzkich. Specyficzne warunki klimatyczne na wybranych obszarach Beskidów.	10 godz.
8	Zajęcia praktyczne	Zajęcia odbywają się w formie ćwiczeń w terenie i wycieczek szkoleniowych i polegają na samodzielnym przeprowadzeniu wybranych odcinków tras pod kierunkiem instruktora, o którym mowa w art. 24 ust. 3 pkt 1 lit. b ustawy. Wycieczki autokarowe i piesze (w tym co najmniej jedna dwudniowa) obejmują w swoim programie także zagadnienia z zakresu zajęć teoretycznych.	15 dni

	OGÓLEM	120 godz. + 15 dni
<p>Uwagi:</p> <p>1. Dla przedmiotów wymienionych w tabeli obowiązują szczegółowe wiadomości o całym obszarze Beskidów polskich oraz ogólne wiadomości o odpowiednich częściach Beskidów czeskich, słowackich i ukraińskich.</p> <p>2. Użyte w pkt 1 określenie „odpowiednia część Beskidów czeskich, słowackich i ukraińskich” oznacza: Beskid Śląski – pasmo graniczne, Beskidy Śląsko-Morawskie (Moravskoslezské Beskidy) od przełęczy Jabłonkowskiej (Jablunkovský průsmyk) do linii szosy Valašské Meziříčí - Nowy Jičín, Jaworniki (Javorníky) od doliny Kisucy (Kysuca) do linii szosy Púchov - Vsetín, Góry Kisuckie (Kisucká vrchovina), Małą Fatrę (Malá Fatra) po dolinę Wagu (Váh), Orawskie Beskidy (Oravské Beskidy) z Kotliną Orawską (Kotlina Oravská) i Magurą Orawską (Oravská Magura), Góry Choczańskie (Chočské vrchy), Magurę Spiską (Spišská Magura), Góry Lewockie (Levočské vrchy), Góry Czerhowskie (Čergov), Pogórze Ondawskie (Ondavská vrchovina), Góry Bukowskie (Bukovské vrchy), pasmo Wyhorlatu (Vihorlat), Góry Sanocko-Turczańskie cz. wschodnia (Верхніодністрівські Бескиди) i Bieszczady Wschodnie (Верховинський Вододільний хребет).</p>		

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO DLA KANDYDATÓW
NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH III KLASY**

- CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA DLA PRZEWODNIKÓW SUDECKICH

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych / dni zajęć praktycznych
1	Historia Sudetów na tle historii Polski, Czech, Austrii i Niemiec	Wybrane wiadomości z historii Polski, Austrii, Czech i Niemiec. Ważniejsze wydarzenia w historii Sudetów. Archeologia, osadnictwo, problematyka społeczna, kulturalna, gospodarcza, narodowościowa. Historia miast i miejscowości. Ważniejsze wydarzenia z historii współczesnej. Wybitne postacie historyczne, miejscowości i obiekty z nimi związane.	20 godz.
2	Środowisko przyrodnicze Sudetów i jego ochrona	Szczegółowa charakterystyka środowiska przyrodniczego. Charakterystyka parków narodowych i krajobrazowych oraz wybranych rezerwatów przyrody. Ciekawostki przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Obszary szczególnie zagrożone masowym ruchem turystycznym.	20 godz.
3	Kultura i sztuka Sudetów	Historia kultury i sztuki Sudetów. Zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Obiekty architektury współczesnej. Muzea, instytucje naukowe i kulturalne (wiadomości o zbiorach i zasadach zwiedzania). Literatura, plastyka i muzyka. Wybitni twórcy dawni i współcześni. Prasa i wydawnictwa regionalne.	10 godz.
4	Etnografia i kultura ludowa Sudetów	Budownictwo drewniane, folklor, obrzędy, wierzenia, kultura ludowa. Skanseny, muzea i izby regionalne.	5 godz.
5	Topografia i geologia Sudetów	Szczegółowa topografia Sudetów, układ grzbietów górskich i dolin rzecznych, przebieg działów wodnych. Budowa geologiczna Sudetów.	30 godz.
6	Komunikacja i zagospodarowanie turystyczne Sudetów	Szlaki turystyczne, baza noclegowa, koleje linowe, wyciągi narciarskie, układ komunikacyjny, linie kolejowe i szosy, dojazdy i parkingi, panoramy z punktów widokowych. Ważniejsze obiekty przy trasach dojazdowych.	15 godz.
7	Zasady bezpieczeństwa prowadzenia wycieczek w Sudetach	Wyposażenie przewodnika w górach. Obszary Sudetów o szczególnym, sezonowym lub stałym, podwyższonym ryzyku. Szlaki sezonowo niedostępne. Podstawy meteorologii. Przewidywanie pogody w warunkach sudeckich. Specyficzne warunki klimatyczne na wybranych obszarach Sudetów.	10 godz.
8	Zajęcia praktyczne	Zajęcia odbywają się w formie ćwiczeń w terenie i wycieczek szkoleniowych i polegają na samodzielnym przeprowadzeniu wybranych odcinków tras pod kierunkiem instruktora, o którym mowa w art. 24 ust. 3 pkt 1 lit. b ustawy. Wycieczki autokarowe i piesze (w tym co najmniej jedna dwudniowa) obejmują w swoim programie zagadnienia z zakresu zajęć teoretycznych.	12 dni

	OGÓLEM	110 godz. + 12 dni
<p>Uwagi:</p> <p>1. Dla przedmiotów wymienionych w tabeli obowiązują szczegółowe wiadomości o obszarze Sudetów polskich oraz ogólne wiadomości o odpowiedniej części Sudetów czeskich i niemieckich.</p> <p>2. Użyte w pkt 1 określenie "odpowiednia część Sudetów czeskich" oznacza dla obszaru zachodniego Sudetów: Góry i Pogórze Łużyckie (Lužické hory i Šluknovská pahorkatina), Góry Izerskie (Jizerské hory) i Pasma Jesztedu i Kozakova (Ještěd i Kozákov) oraz Karkonosze (Krkonoše) i Podgórze Karkonoskie (Krkonošské podhůří), Wyżynę Broumowską (Broumovska vrchovina), Góry i Pogórze Orlickie (Orlické hory i Podorlická pahorkatina), Jesioniki (Hrubý Jeseník, Nízký Jeseník) oraz Góry Odrzańskie (Oderské vrchy); określenie "odpowiednia część Sudetów niemieckich" oznacza Góry i Pogórze Łużyckie (Lausitzer Gebirge, Lausitzer Bergland).</p>		

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO DLA KANDYDATÓW
NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH III KLASY**

- CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA DLA PRZEWODNIKÓW TATRZAŃSKICH

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych / dni zajęć praktycznych
1	Historia Podtatrza, poznawanie Tatr i działalność człowieka w Tatrach	Ważniejsze wydarzenia historyczne na Podtatrzu i w Tatrach. Początki osadnictwa, rozwój miast i wsi. Ważniejsze wydarzenia w historii XX wieku i współczesne. Wybitne postacie historyczne i miejsca z nimi związane. Historia Podhala, Spiszu, Orawy i Liptowa. Historia poznawania Tatr, początki i rozwój turystyki tatrzańskiej. Historia przewodnictwa, ratownictwa, taternictwa, taternictwa jaskiniowego i narciarstwa.	14 godz.
2	Środowisko przyrodnicze Tatr, Podtatrza i Pienin i jego ochrona	Szczegółowa charakterystyka środowiska geograficznego. Charakterystyka parków narodowych i krajobrazowych oraz wybranych rezerwatów przyrody. Ciekawostki przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Obszary szczególnie zagrożone masowym ruchem turystycznym.	22 godz.
3	Kultura i sztuka Podtatrza	Wpływ kultury Podtatrza na kulturę narodową. Tatry i Podtatrze w kulturze polskiej w dziedzinie literatury, muzyki i sztuki. Wybitne postacie ze świata kultury związane z Podtatrzem. Styl zakopiański. Zabytki architektury, malarstwa, rzeźby, muzea, galerie, stałe ekspozycje, główne imprezy kulturalne.	10 godz.
4	Etnografia i kultura ludowa	Budownictwo drewniane. Folklor: gwara, strój, śpiew, muzyka, taniec, zwyczaje, obrzędy. Rodzaje twórczości ludowej: malarstwo, rzeźba, poezja, proza, haftowanie, koronkarstwo, snycerstwo, stolarka i kowalstwo artystyczne. Wybitni twórcy ludowi dawniej i dziś, pasterstwo, zawody wymarłe, dawne obiekty przemysłu ludowego. Skanseny, muzea, izby regionalne. Stałe imprezy folklorystyczne i regionalne, zespoły regionalne.	10 godz.
5	Piśmiennictwo i literatura tatrzańska	Poezja i proza dotycząca Tatr i Podtatrza, przewodniki: turystyczne, taternicze, specjalistyczne; mapy, aktualna prasa i periodyki.	4 godz.
6	Topografia Tatr i zagospodarowanie turystyczne	Położenie, podział i granice Tatr. Główna grań Tatr i doliny walne, szczegółowa topografia Tatr - poszczególne doliny wraz z otoczeniem. Panoramy z ważniejszych szczytów, przełęczy i innych miejsc widokowych, szlaki turystyczne, główne węzły turystyczne. Zagospodarowanie: schroniska, kolejki, obiekty sakralne, leśniczówki oraz inne.	40 godz.
7	Topografia Podtatrza i Pienin oraz zagospodarowanie turystyczne	Obszar i granice Podtatrza, granice Podhala, Spiszu, Liptowa i Orawy, obszar i podział Pienin, krainy geograficzne na Podtatrzu i ich charakterystyka topograficzna, szlaki turystyczne, charakterystyczne panoramy. Podział administracyjny i główne miasta na Podtatrzu, układ i charakterystyka sieci komunikacyjnej. Baza transportowa, noclegowa, gastronomiczna, handlowa i towarzysząca na	22 godz.

		Podtatrzu. Szlaki turystyczne i panoramy w Pieninach, zagospodarowanie turystyczne Pienin.	
8	Tereny przyległe do Podtatrza	Krainy geograficzne przylegające do Podtatrza, ich ogólna charakterystyka topograficzna, turystyczna i gospodarcza. Ciekawe miejsca, zabytki, obiekty, ważniejsze szlaki turystyczne i trasy samochodowe.	10 godz.
9	Trasy dojazdowe w Tatrach	Drogi i linie kolejowe dojazdowe w Tatrach. Krainy geograficzne i ich krótka charakterystyka. Ciekawe obiekty położone przy trasie, miejsca na odpoczynek, postoje na trasie.	2 godz.
10	Zasady taternictwa letniego i zimowego. Bezpieczeństwo wycieczki i turysty w trudnym terenie górskim	Wyposażenie wspinacza, sprzęt wspinaczkowy i asekuracyjny. Technika wspinaczki skalnej, stanowiska i posługiwanie się liną, zakładanie poręczówek, ubezpieczanie turysty, zjazd na linie, technika podchodzenia na linie, prowadzenie na krótkiej linie. Wyposażenie do wspinaczki zimowej, technika wspinania w śniegu, asekuracja w śniegu i w lodzie, narzędzia lodowe i ich zastosowanie, wspinaczka w zimie. Skale trudności wspinaczkowych.	10 godz.
11	Zasady narciarstwa	Wyposażenie narciarza i sprzęt. Ogólne zasady poruszania się na nartach: podchodzenie, trawersowanie, zjazdy. Kodeks narciarski. Narciarstwo turystyczne, skitur. Stopnie i ocena zagrożenia lawinowego.	8 godz.
12	Niebezpieczeństwa gór w warunkach tatrzańskich	Niebezpieczeństwa obiektywne związane z terenem i pogodą, choroba górską, niebezpieczeństwa subiektywne związane ze stanem psychofizycznym człowieka oraz jego postępowaniem.	8 godz.
13	Pierwsza pomoc, podstawy ratownictwa i autoratownictwa	Pierwsza pomoc w różnych wypadkach i w przypadku zagrożenia życia, rozpoznawanie stanów zagrażających życiu, zabiegi reanimacyjne. Rodzaje urazów, zabezpieczenie, wykonywanie opatrunków, ułożenie rannego. Postępowanie w przypadkach oparzeń, odmrożeń, porażenia piorunem. Apteczka przewodnicka, górskie organizacje ratownicze i sposoby łączności z nimi. Autoratownictwo w różnych przypadkach.	10 godz.
14	Zajęcia praktyczne i terenowe	- wycieczki górskie piesze (szkolenie topograficzne - metodyczne) - 34 dni (18 dni - Tatry polskie, 14 dni - Tatry słowackie, 2 dni - Pieniny) - wycieczki autokarowe (szkolenie topograficzne - metodyczne) - 8 dni (4 dni - Podtatrze polskie, 4 dni - Podtatrze słowackie) - szkolenie taternicze letnie - 5 dni - szkolenie taternicze zimowe - 5 dni - szkolenie narciarskie - 3 dni - szkolenie przyrodnicze w terenie - 6 dni - zajęcia z zakresu pierwszej pomocy - 2 dni - wycieczki do jaskiń - 2 dni.	65 dni
		OGÓLEM	170 godz. + 65 dni

Uwaga:

Program szkolenia przewodników turystycznych górskich tatrzańskich III klasy w warunkach zimowych obejmuje następujące szlaki turystyczne (wyszkolony przewodnik górski tatrzański III klasy jest uprawniony do prowadzenia turystów w warunkach zimowych):

W Tatrach Zachodnich bez następujących szlaków:

1. Przysłop Miętusi – Małołączniak (Hawiarską drogą);
2. Tomanowa Polana Wyżnia – Chuda Przełęczka.

W Tatrach Wysokich bez następujących szlaków:

1. Liliowe – Świnica;
2. Orla Perć wraz ze wszystkimi szlakami dojściowymi z wyjątkiem ich następujących odcinków (dopuszczalnych):
  - Murowaniec – Czarny Staw (fragment niebieskiego szlaku na Zawrat),
  - Murowaniec – Czerwony Staw (fragment żółtego szlaku na Krzyżne),
  - Schronisko w Dolinie Pięciu Stawów – do zakończenia ramienia Kołowej Czuby (fragment niebieskiego szlaku na Zawrat);
3. Zielony Staw – Świnicka Przełęcz;
4. Szlaki na Karb i Kościelec;
5. Morskie Oko – Dolina Pięciu Stawów (szlak niebieski);
6. Morskie Oko – Dolina Pięciu Stawów przez Szpiglasową przełęcz (szlak żółty);
7. Morskie Oko – Rysy (z wyjątkiem odcinka do Czarnego Stawu);
8. Morskie Oko – Wrota Chałubińskiego;
9. Czarny Staw – Przełęcz pod Chłopkiem;
10. Szlak Doliną Rostoki do Doliny Pięciu Stawów jest dopuszczony wyłącznie jego wariantem zimowym (w górnej części szlakiem czarnym wprost do Przedniego Stawu).

Załącznik nr 5

**PROGRAMY UZUPEŁNIAJĄCYCH SZKOLEŃ DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW
GÓRSKICH II i I KLASY**

I. Program uzupełniającego szkolenia dla przewodników górskich beskidzkich i sudeckich ubiegających się o klasę II i I

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych (w tym ćwiczenia) / dni zajęć praktycznych
1	Historia i gospodarka wybranego obszaru	Szczegółowe wiadomości z historii wybranego obszaru; archeologia, osadnictwo, problemy społeczne, kulturowe, narodowościowe. Szczegółowa historia miast i miejscowości, ważne wydarzenia historyczne. Postacie historyczne ważne dla obszaru oraz obiekty z nimi związane. Historia współczesna i rozwój gospodarczy.	30 godz.
2	Geografia i geologia	Szczegółowe wiadomości z geografii regionu. Topografia: układ grzbietów górskich, dolin rzecznych, punkty widokowe i panoramiczne. Wybrane zagadnienia z geologii i morfologii. Charakterystyka środowiska przyrodniczego; parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты, pomniki przyrody. Zasady uprawiania turystyki na obszarach chronionych.	20 godz.
3	Etnografia, kultura i sztuka regionu	Historia kultury i sztuki obszaru, grupy etniczne i ich wpływ na kulturę ludową, sztukę. Budownictwo i zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Muzea, skanseny, izby regionalne. Przykłady architektury współczesnej. Instytucje naukowe, kulturalne, ośrodki przemysłu i rzemiosła ludowego - zasady zwiedzania. Kultura ludowa: strój, obrzędy, wydawnictwa regionalne, twórcy ludowi.	10 godz.
4	Zagospodarowanie turystyczne, komunikacja, szlaki turystyczne	Szczegółowe wiadomości o przebiegu szlaków turystycznych w wybranym obszarze, baza noclegowa (schroniska, stacje turystyczne i inne obiekty); koleje linowe, wyciągi narciarskie, szlaki komunikacyjne, linie kolejowe, dojazdy do ważniejszych obiektów; parkingi, w tym leśne, turystyczne przejścia graniczne. Zasady poruszania się w strefie nadgranicznej.	20 godz.
5	Metodyka i technika prowadzenia wycieczek w warunkach zimowych	Zasady poruszania się w terenie skalnym, śnieżnym, lodowym (sprzęt, zasady asekuracji). Meteorologia: czynniki pogodotwórcze, rodzaje chmur, fronty atmosferyczne, przewidywanie pogody na podstawie obserwacji zjawisk atmosferycznych; wpływ warunków atmosferycznych na zagrożenie zdrowia i życia uczestników wycieczek górskich (mgła, śnieg, wiatr, temperatura, burza, oblodzenie, lawiny). Wypadki: pierwsza pomoc, reanimacja, unieruchamianie kończyn, transport rannego, improwizowane środki transportu, lawinoznawstwo, ekwipunek przewodnika (ubiór, apteczka, plecak, płachta biwakowa).	20 (8) godz.
6	Zajęcia praktyczne	Wycieczki autokarowe i piesze obejmują w swoim programie zagadnienia z zakresu zajęć teoretycznych, ze szczególnym	10 dni

		uwzględnieniem następujących przedmiotów: 1) geografia i geologia; 2) etnografia, kultura i sztuka regionu; 3) zagospodarowanie turystyczne, komunikacja, szlaki turystyczne; 4) metodyka i technika prowadzenia wycieczek w warunkach zimowych.	
		OGÓLEM	100 (8) godz. + 10 dni

II. Program uzupełniającego szkolenia dla przewodników górskich tatrzańskich ubiegających się o klasę II

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych / dni zajęć praktycznych
1	Topografia Tatr	Szczegółowa topografia Tatr, poszczególnych masywów, dolin i szczytów ze szczególnym uwzględnieniem topografii rejonów taternickich oraz szczytów i przełęczy, na które mogą prowadzić turystów przewodnicy klasy II. Panoramy z poszczególnych szczytów.	30 godz.
2	Turystyka zimowa i narciarstwo wysokogórskie	Zasady turystyki zimowej. Zimowe niebezpieczeństwa gór, lawinoznawstwo. Metodyka prowadzenia wycieczek pieszych oraz wycieczek narciarskich w warunkach zimowych.	15 godz.
3	Taternictwo letnie i zimowe	Szczegółowe wiadomości z zakresu taternictwa letniego i zimowego. Sprzęt, techniki wspinaczkowe, zasady asekuracji.	8 godz.
4	Metodyka	Metodyka prowadzenia turystów poza szlakami znakowanymi w terenie łatwym i trudnym oraz na drogach taternickich.	8 godz.
5	Przyroda Tatr, Podtatra i Pienin	Poszerzenie i pogłębienie wiadomości z tego zakresu. Szczegółowe wiadomości o parkach narodowych i rezerwatach na tym terenie. Aktualne problemy ochrony przyrody i zagrożeń ekologicznych.	8 godz.
6	Pierwsza pomoc i ratownictwo	Kontynuacja szkolenia.	6 godz.
7	Zajęcia praktyczne	Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do III stopnia trudności w warunkach letnich - 5 dni. Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do II stopnia trudności w warunkach zimowych – 5 dni. Prowadzenie na trasach poza oznakowanymi szlakami - 10 dni. Prowadzenie wycieczek narciarskich - 5 dni.	25 dni
		OGÓLEM	75 godz. + 25 dni

III. Program uzupełniającego szkolenia dla przewodników górskich tatrzańskich ubiegających się o klasę I

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych /dni zajęć praktycznych
1	Topografia Tatr	Szczegółowa topografia rejonów taternickich oraz szczytów i przełęczy, na które mogą prowadzić turystów przewodnicy klasy I.	30 godz.
2	Taternictwo letnie i zimowe	Kontynuacja szkolenia.	10 godz.
3	Narciarstwo wysokogórskie i skialpinizm	Metodyka prowadzenia wycieczek narciarskich. Technika i metodyka skialpinizmu.	10 godz.
4	Przyroda Tatr i jej ochrona	Wybrane i poszerzone zagadnienia z tej dziedziny. Aktualne problemy ochrony przyrody i zagrożeń ekologicznych.	9 godz.
5	Metodyka	Metodyka prowadzenia turystów poza szlakami znakowanymi w terenie łatwym i trudnym oraz na drogach taternickich.	6 godz.
6	Zajęcia praktyczne	Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do IV stopnia trudności w warunkach letnich - 6 dni. Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do III stopnia trudności w warunkach zimowych – 6 dni. Prowadzenie na trasach narciarskich wysokogórskich w Tatrach (skitury) – 6 dni. Prowadzenie na trasach poza oznakowanymi szlakami - 10 dni.	28 dni
		OGÓLEM	65 godz. + 28 dni

Załącznik nr 6

**PROGRAM UZUPEŁNIAJĄCEGO SZKOLENIA DLA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH
TATRZAŃSKICH UBIEGAJĄCYCH SIĘ O UPRAWNIENIE DO PROWADZENIA WYCIECZEK
W WARUNKACH WYSOKOGÓRSKICH, POWYŻEJ III STOPNIA TRUDNOŚCI W WARUNKACH
ZIMOWYCH I IV STOPNIA TRUDNOŚCI W WARUNKACH LETNICH**

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin zajęć teoretycznych / dni zajęć praktycznych
1	Teoria przewodnictwa wysokogórskiego	Sprzęt i teoria asekuracji. Dydaktyka i metodyka. Fizjologia wysiłku i podstawy medycyny sportu. Wypadki, pierwsza pomoc. Śnieg i lawinoznawstwo. Meteorologia. Podstawy nawigacji. Ochrona przyrody. Terminologia fachowa w językach obcych.	30 godz.
2	Kurs lawinowy		6 dni
3	Wspinaczka skałkowa i metodyka		6 dni
4	Ratownictwo		6 dni
5	Kurs skalny		12 dni
6	Kurs lodowy		13 dni
7	Narciarstwo pozatrasowe i metodyka		3 dni
8	Kurs zimowy		14 dni
9	Zajęcia praktyczne	Demonstracja technik narciarskich, skalnych i lodowych. Umiejętności prowadzenia turystów w skale, lodzie i śniegu. Umiejętność prowadzenia turystów w warunkach zimowych. Umiejętności w zakresie szkolenia turystów.	40 dni
		OGÓLEM	30 godz. + 100 dni

WZÓR LEGITYMACJI PRZEWODNIKA GÓRSKIEGO

Okladka zewnętrzna

	<div style="border: 1px solid black; width: 150px; height: 60px; margin: 0 auto; display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <p>Godło państwowe</p> </div> <p style="margin-top: 20px;">LEGITYMACJA PRZEWODNIKA GÓRSKIEGO</p>
--	--

Strony wewnętrzne 1 i 2

<p>Marszałek Województwa.....</p>	<p>Posiadacz legitymacji jest: przewodnikiem górskim ..... klasy trzeciej</p>	
<div style="border: 1px solid black; width: 100%; height: 100%; background-color: #cccccc; display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <p>miejsce na fotografię</p> </div>	<p>LEGITYMACJA Nr .....</p> <p>..... imię</p> <p>..... nazwisko</p> <p>..... data urodzenia</p>	<p>Wszelkie władze proszone są o udzielenie w razie potrzeby pomocy okazicielowi niniejszej legitymacji</p> <p>m.p. ..... podpis wystawiającego</p> <p>....., dnia .....</p>
<p>..... podpis posiadacza</p>		

Strony wewnętrzne 3 i 4

<p>Posiadacz legitymacji ma prawo prowadzenia wycieczek turystycznych po obszarze górskim:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Posiadacz legitymacji ma uprawnienia:</p>		
	m.p.	przewodnika ..... klasy drugiej	m.p.
	m.p.	przewodnika ..... klasy pierwszej	m.p.
	m.p.	do prowadzenia wycieczek w warunkach wysokogórskich	m.p.

Strony wewnętrzne 5 i 6

Posiadacz legitymacji ma prawo oprowadzania wycieczek zagranicznych w następujących językach obcych:	
..... m.p.	
..... m.p.	
..... m.p.	

Opis techniczny:

Legitymacja zawiera 8 stron (łącznie z okładkami).
Na zewnętrznej pierwszej stronie okładki tłoczony orzeł.
Format legitymacji rozłożonej: 21 cm × 7,5 cm (1/4 wielkości arkusza A4).
Format legitymacji złożonej: 10,5 cm × 7,5 cm.
Kolor okładki: ciemna zieleń.
m.p. – miejsce na pieczęć lub hologram.

WZÓR IDENTYFIKATORA PRZEWODNIKA GÓRSKIEGO

IDENTYFIKATOR Identification Card Nr / N°	Rzeczpospolita Polska Republic of Poland	Godło państwo- we
miejsce na fotografię	..... Imię i nazwisko / Name and surname	
/miejsce na pieczęć lub hologram	jest przewodnikiem górskim is a licensed mountain guide of	
	*	
	identyfikator ważny do: / expiry date:	
	Marszałek Województwa	Voivodeship
	Marshall of	

* wpisać dokładną nazwę uprawnienia po polsku i po angielsku: „[beskidzkim/sudeckim/tatrzańskim] [klasy III/klasy II/klasy I] / [Beskidy /Sudety/Tatra] Mountains of the [3rd/2nd/1st class]” oraz w przypadku posiadania uprawnień przewodnika beskidzkiego na część Beskidów należy dopisać: „na obszar [Beskidów Zachodnich część wschodnia/Beskidów Zachodnich część zachodnia/Beskidów Wschodnich]”

Opis techniczny:

Arkusz papieru o gramaturze 160 g/m², foliowany.
Format identyfikatora: 8,0 cm × 4,8 cm, laminowany folią o rozmiarach: 8,5 cm × 5,4 cm.
Kolor: kremowy.

WZÓR ŚWIADECTWA ZDANIA EGZAMINU NA PRZEWODNIKA GÓRSKIEGO

pieczęć podłużna

**Świadectwo
zdania egzaminu**

Pan(i) ..... urodzony(a) dnia .....

w ..... imiona rodziców ...../.....

zamieszkały(a).....

złożył(a) w dniu.....

egzamin na przewodnika górskiego klasy .....*) na obszar

.....**).

Świadectwo wydane zostało na podstawie protokołu egzaminacyjnego nr .....

z dnia ..... Komisji Egzaminacyjnej .....

powołanej przez Marszałka Województwa.....

.....
(pieczęć i podpis przewodniczącego Komisji)

..... dnia .....
(miejscowość) (data wystawienia)

*) wstawić odpowiednio: III / II / I

***) wstawić odpowiednio: Beskidów / Sudetów/ Tatr